

汉罗对照·汉语拼音标调注音
EDIȚIE BILINGVĂ CHINEZĂ-ROMÂNĂ CU TRANSCRIEREA FONETICĂ CHINEZĂ

中國唐詩集

POEZIE CHINEZĂ DIN DINASTIA TANG

徐文德 译

Culegere, Traduceri și Note
de
XU WENDE

中国国际广播出版社
EDITURA RADIO CHINA INTERNAȚIONAL

汉罗对照·汉语拼音标调注音

EDIȚIE BILINGVĂ CHINEZĂ-ROMÂNĂ CU TRANSCRIEREA FONETICĂ CHINEZĂ

中國唐詩集

POEZIE CHINEZĂ
DIN
DINASTIA TANG

徐文德 译

Culegere, Traduceri și Note
de
XU WENDE

中國國際廣播出版社
EDITURA RADIO CHINA INTERNAȚIONAL

图书在版编目(CIP)数据

中国唐诗集: 汉罗对照 / 徐文德译. — 北京: 中国国际广播出版社, 2015.6

ISBN 978-7-5078-3799-5

I. ①中… II. ①徐… III. ①唐诗—诗集—汉语、罗马尼亚语
IV. ①I222.742

中国版本图书馆CIP数据核字(2015)第088703号

中国唐诗集(汉罗对照)

译者	徐文德
责任编辑	张娟平 杨桐
版式设计	国广设计室
责任校对	徐秀英
出版发行	中国国际广播出版社(83139469 83139489[传真])
社址	北京复兴门外大街2号(国家广电总局内)
	邮编: 100866
网址	www.chirp.com.cn
经销	新华书店
印刷	北京艺堂印刷有限公司
开本	640×940 1/16
字数	400千字
印张	30.5
版次	2015年6月 北京第一版
印次	2015年6月 第一次印刷
书号	ISBN 978-7-5078-3799-5/H·445
定价	68.00元

译者简介

徐文德, 1934 年生于上海。1951—1953 年就读于北京外国语学校 (现名北京外国语大学) 英语系, 1953—1956 年就读于布加勒斯特大学语言文学系。1956—1964 年、1965—1968 年曾先后任中国驻罗马尼亚使馆职员、外交部苏欧司科员、驻罗使馆随员。1968—1996 年就职于中国国际广播电台罗马尼亚语组 (1973—1986 年任组长)。

主要译著有《爱明内斯库诗选》(与戈宝权、李宁来合译, 1981 年由上海译文出版社出版)、《中国历代笑话一百篇》(与丽亚-玛利亚·安德烈伊策和扬·安德烈伊策合作, 1990 年由罗马尼亚旅游出版社出版)、《中国古代寓言选萃》(与埃尔维拉·伊瓦什库合译, 1993 年由布加勒斯特巴科出版社出版)。1989 年 6 月应邀赴罗参加罗马尼亚大诗人爱明内斯库逝世一百周年纪念活动, 获罗马尼亚作家协会颁发的“爱明内斯库奖状”。2000 年值

爱明内斯库诞辰 150 周年之际，获由罗马尼亚总统埃米尔·康斯坦丁内斯库颁发和签署的“爱明内斯库诞辰 150 周年纪念奖章”及证书。2009 年 10 月 5 日获罗马尼亚外交部为庆祝罗中建交 60 周年而颁发的“杰出贡献奖状”。

Notă biografică

Xu Wende s-a născut în 1934 la Shanghai. A făcut studii de limba engleză la Institutul de Limbi Străine din Beijing (1951—1953) și de limba română la Facultatea de Filologie a Universității București (1953—1956). A fost funcționar și apoi atașat la Ambasada Chinei de la București (1956—1964 și 1965—1967) și la Ministerul Afacerilor Externe al R. P. Chineze (1964—1965 și 1967—1968). A lucrat (1968—1996) la Secția de limba română a postului Radio China Internațional, unde între 1973 și 1986 a activat ca șef al secției.

A publicat împreună cu Ge Baoquan și Li Ninglai volumul de traduceri din lirica eminesciană la Editura Yiwen (Traduceri) din Shanghai sub titlul *Culegere de poezii, Eminescu* (1981). A editat în 1990 la Editura pentru Turism din București o culegere de povestiri umoristice chinezești *Supă de ginseng* (împreună cu Lia-Maria Andreiță și Ion Andreiță), iar în 1993, la Editura Paco, București, un amplu volum de străvechi fabule chinezești, *Comoara înțelepciunii* (în colaborare cu Elvira Ivașcu).

În iunie 1989 a fost invitat în România cu ocazia centenarului morții lui Eminescu. Cu acest prilej Uniunea Scriitorilor din România i-a decernat Diploma Eminescu pentru contribuția adusă la cunoașterea în China a operei și personalității poetului român. În 2000, cu ocazia aniversării a 150 ani de la nașterea lui Mihai Eminescu, președintele României, Emil Constantinescu, i-a conferit medalia comemorativă „150 ani de la nașterea lui Mihai Eminescu“.

La 5 octombrie 2009, cu prilejul împlinirii a 60 de ani de la stabilirea relațiilor diplomatice dintre R. P. Chineză și România, a primit Diploma de Excelență, acordată de Ministerul Afacerilor Externe al României, în semn de recunoaștere și prețuire a contribuției aduse la dezvoltarea relațiilor de prietenie și colaborare româno-chineze.

译者的话

中国，和罗马尼亚一样，是一个诗歌的国度。早在公元前 6 世纪，在“春秋”时代就产生了中国最早的诗集《诗经》。它是中国诗歌抒情言志的光辉起点、现实艺术的伟大源头。

唐代（618—907）诗歌，闻名中外的《唐诗三百首》，是中国文化史上的瑰宝，是中国人的一部经典，是每个中国孩子必读的书籍，是世代代千古传唱、中国青少年喜欢吟诵的诗歌。

在世界文学史上，中国的古代诗歌唐诗宋词独具魅力。因此，世界人民称誉中国为诗的国度。而在中国文学史上，代表古典诗歌最高成就的则是唐代诗歌。唐代是中国诗歌的“黄金时代”。这个朝代诗人众多，灿若繁星，如李白、杜甫、白居易、王维等名家，诗作繁富，其光辉成就达到了登峰造极的境地。如果把历代诗歌比作艺术的百花园，那么这座百花园之中，开得最鲜艳、最繁盛、最惹人喜爱的，当属唐诗这朵奇葩了。在中国诗歌史上，宋词是继唐诗之后的另一座高峰。宋词和唐诗一样都代表了一个时代的特殊成就、一个时代的心声。它们都具有典范意义，都是人们所喜爱的。因此，可以毫不夸张地说，唐诗宋词不仅影响到元、明、清以至现当代诗歌，而且在世界诗歌领域中，也越来越受到广泛的爱好、重视。

作为罗马尼亚语翻译和诗歌爱好者，二十年前我利用两年的业余时间完成了 300 多首唐诗的初译稿。这一译稿本收集了出自 70 位大家、名家之手、流传万口的名篇佳作，这些脍炙人口的名

篇较为完整地体现了唐诗的风貌。近几年来，我一直致力于对译诗进行修改，尽心竭力，将译文润色成韵文，尽量忠实地保持原作更多的意蕴和情韵。

唐诗译文附有所译诗人的小传，诗人的排列大体上以生年先后为序，始于“初唐四杰”之一的王勃（649—676）。

当今，世界成了一个“地球村”。在这一“地球村”正在成为现实的大背景下，我相信各国之间的文化交流已是不可阻挡的趋势。

早在19世纪，德国大诗人歌德就曾明白地说：“我爱读最好的文学作品。因为最好的文学作品非但只存在于自己的国家，而且也存在于外国，因此我爱读外国文学作品，也邀请你们和我一样做。”

世界上不同地区的文化历来都是相互影响、相互渗透的。据摩尔多瓦共和国研究罗马尼亚大诗人爱明内斯库的专家米哈伊·琴波伊院士所说，爱明内斯库在其《笔记》中经常提到中国。我并不清楚爱明内斯库是否深刻懂得中国古代哲学，但是我相信道家学说对他来说并不陌生。中国古代哲学家老子说，道是万物乃至宇宙的本源（“天下母”），道还产生万物：“道生一，一生二，二生三，三生万物。”（见《道德经》第四十二章）我们可以发现爱明内斯库诗作中涉及的原始混沌与道家学说的原始混沌之间的某种联系。因此，我们从某种意义上可以说，中国文化和罗马尼亚文化在爱明内斯库的诗歌中不期而遇了。爱明内斯库在其杰作《金星》这首长诗中想象宇宙的起源：

从那混沌的幽谷，

金星向四周环顾，
见天体光焰万丈，
像开辟之日一样；

可见，诗人对宇宙起源学、对本体论的存在是有所了解和关注的。而老子将其称之为道、万物和宇宙之本源。

诚然，要促进各国人民之间的文化价值的交流，并非每个人都有必要学会多种语言，因此文学翻译乃是必需。我希望罗马尼亚读者能通过我译的这部唐诗集，对其中所蕴含的中华民族的文化传统有更多的了解；通过阅读唐诗领会和欣赏到中国古典诗歌雍容浑厚之美。唐代诗人无可争辩地把中国诗歌推到了迄今不可超越的高度，丰富了节奏、韵律和艺术表现手法，真正地赋予诗歌艺术以典雅瑰丽，赋予情辞以无比丰腴，赋予情境以浑然意境。

翻译唐诗是一项极其艰难的事业。面对这一挑战，我竭力将唐诗译成爱明内斯库的动听的罗马尼亚语，使译诗听起来悦耳，并尽量达到近似原作的标准。我的这一努力是否成功，就有待读者的评判了。

我们这个世纪被视为全球化世纪。因此，我希望我的译诗对促进先进文化的全球化，具体来说，对促进中罗两国文化价值的交流，对增进中罗两国人民之间的相互了解和友谊有所贡献。

在此唐诗集即将付梓之时，从我充满激情的灵魂里萌发出以下诗句：

只要中罗文同显，
听之足闻视之见，

愿此译诗犹存情，
天长地久常绵延。

本书的出版得到中国国际广播出版社和中国国际广播电台罗马尼亚语部的鼎力支持，谨在此深致谢忱。

最后，我还要对以下人士表示感谢：

罗马尼亚前《青年火花报》文艺副刊副主编 Lucian Avramescu 先生，是他 1989 年 6 月在我值爱明内斯库逝世一百周年之际访罗期间建议我把唐诗三百首译成罗马尼亚语；

北京外国语大学欧洲语言文化学院院长丁超教授，是他于 2006 年建议我出版诗集的汉罗对照拼音双语版本；

北京外国语大学罗马尼亚籍教师 Silviu Niculescu 先生，他乐于审阅我的译文的打字稿，并提出了一系列宝贵意见。

牛江浦同学，他负责将汉罗双语纸质版译稿打成电子版，这一帮助是必不可少的。

徐文德

Cuvânt al traducătorului

China, ca și România, este o țară a poeziei. Încă în secolul al șaselea înaintea erei noastre, în perioada „Primăveri și Toamne“ (770—476 î.e.n.) a apărut *Cartea cântecelor (Shijing)* – prima culegere de poezii a Chinei. Ea constituie o strălucită obârșie a poeziei chineze, un izvor fermecat al artei realiste.

Poezia dinastiei Tang (618—907), cunoscută în China și peste hotare, reprezintă o adevărată nestemată în istoria culturii chineze, cartea de căpătâi a copilului chinez inițiat bucherește în tainele limbii și scrierii, comoara sufletului chinez, poezie pe care generații după generații de adolescenți și tineri chinezi au murmurat-o și o vor murmura și de acum înainte, recitând-o în primăvara vieții, cât va suna pe lume limba chineză.

În istoria literaturii universale poeziile dinastiei Tang și poezia lirică (cǐ) cântată a dinastiei Song (960—1268) emană un farmec și o frumusețe cu totul aparte. De aceea popoarele lumii apreciază China ca o țară a poeziei. Dar în istoria literaturii chineze poezia dinastiei Tang reprezintă culmea realizărilor poeziei chineze clasice, dinastia Tang fiind îndeobște cunoscută ca „epoca de aur“ a poeziei chineze. În vremea dinastiei Tang a apărut o mare pleiadă de poeți iluștri și productivi cum ar fi Li Bai, Du Fu, Bai Juyi, Wang Wei și mulți alți literați celebri, ale căror creații strălucite au atins culmea artei poetice. Dacă asemănăm poeziile din toate timpurile Chinei cu o grădină cu o sută de flori, poezia dinastiei Tang poate fi socotită pe bună dreptate cea mai viu colorată, mai

viguroasă și mai atrăgătoare floare exotică, din această grădină. În istoria poeziei chineze, poezia lirică (*ci*) a dinastiei Song constituie o altă culme urmând poeziei dinastiei Tang. Poezia lirică a dinastiei Song și cea a dinastiei Tang reprezintă realizări deosebite ale unei epoci și întruchipează inima și sufletul unei epoci. Având semnificații exemplare, ele sunt îndrăgite de popor. De aceea se poate spune fără nicio exagerare că creațiile lirice ale dinastiei Tang și poezia dinastiei Song nu numai că au exercitat o puternică influență asupra poeziilor dinastiilor Yuan, Ming, Qing și chiar din zilele noastre, dar în cadrul poeziei universale sunt din ce în ce mai larg îndrăgite și prețuite de oamenii iubitori de poezie și de frumos de pretutindeni.

Ca traducător de limba română și iubitor de poezie, cu două decenii în urmă am tălmăcit în decurs de doi ani, în timpul liber, peste 300 de poezii aparținând unui număr de 70 de poeți celebri, mari literați ai dinastiei Tang, ele fiind giuvaere rare ale realizărilor acestor poeți și prezentând un tablou panoramic al poeziei dinastiei Tang. În ultimii ani am tot trudit să revizuiesc traducerile mele, punând-mi toată mintea să le versific în limba lui Eminescu, să păstreze totodată cât mai fidel sensurile și sentimentele conținute în textul original chinez.

Traducerile mele din poeziile dinastiei Tang sunt însoțite de scurte prezentări biografice ale poeților traduși, care sunt rânduiți în linii mari conform criteriului cronologic, începând de la Wang Bo (649—676), unul din „cei 4 literați de talent“ ai primei perioade a dinastiei Tang.

Astăzi, lumea a devenit un „sat global“. În acest context, în care „satul global“ devine o realitate, am convingerea că

schimburile culturale între popoare reprezintă o tendință irezistibilă.

Marele poet german Wolfgang Goethe a spus limpede încă din secolul al 19-lea: „Iubesc să citesc cele mai bune opere literare. Întrucât acestea există nu numai în propria-ți țară, dar și în străinătate, iubesc deci să citesc opere literare străine și vreau să vă invit să procedați la fel“.

Ca întotdeauna, culturile și civilizațiile din diferite spații ale acestei lumi se influențează reciproc și se întrepătrund. După cum a afirmat acad. Mihai Cimpoi, eminescolog din Republica Moldova, China este pomenită des de Eminescu în caietele sale. Nu știu precis dacă Eminescu a cunoscut temeinic filosofia antică chineză, dar cred că nu-i era străin daoismul. După filosoful chinez Laozi (sec. 6 î.e.n.), fondator al daoismului, „Dao“ este originea tuturor lucrurilor și a universului: „mama tuturor lucrurilor“. Dao dă deci naștere tuturor lucrurilor: „Dao dă naștere la Unu, Unul se compune din Doi în opoziție (*Yin* și *Yang*). Doi-ul dă naștere la Trei; Trei-ul dă naștere tuturor lucrurilor din lume“. (din capitolul 42 al cărții sale *Daode Jing – Cartea despre Dao și virtute*). Am putea găsi, bunăoară, o oarecare legătură dintre abisul ontologic eminescian și abisul ontologic daoist, astfel încât putem spune într-un anumit sens că cele două culturi – chineză și română – se întâlnesc din întâmplare în poezia lui Eminescu. În poezia *Luceafărul*, Eminescu a imaginat geneza lumii:

Și din a haosului văi,
Jur împrejur de sine,
Vedea, ca-n ziua cea dentăi,
Cum izvorau lumine;

Poetul și-a manifestat deci cunoașterea și interesul față de cosmogonie, față de ființa ontologică, pe care Laozi o numește Dao, originea tuturor lucrurilor și a universului. Pentru promovarea schimbului de valori culturale între popoare, bineînțeles că nu-i nevoie ca toată lumea să fie poliglotă. Se impune totuși traducerea literară. Dorința mea este de a face cunoscută prin traducerile mele cititorilor români poezia dinastiei Tang, astfel încât să poată cunoaște și mai mult cultura și tradiția națiunii chineze cuprinse în ele, să poată simți și aprecia marea frumusețe a poeziei chineze clasice. Poeții din epoca dinastiei Tang au dus indiscutabil arta poeziei chineze la înălțimi neîntrecute până astăzi, îmbogățind ritmul, rima și expresia artistică; au dat cu adevărat artei scrisului deplină strălucire, sentimentelor adâncime unică, viziunilor orizont nemărginit.

Actul traducerii poeziilor dinastiei Tang este o întreprindere extrem de dificilă. În fața acestei provocări, m-am străduit totuși pe cât e posibil să le transpun în dulcea limbă românească a lui Eminescu, astfel încât ca ele să sune armonios, să semene cât pot de bine cu originalele. Strădania mea în această privință rămâne însă la aprecierea cititorilor.

Întrucât secolul nostru se socoate a fi secol al globalizării, sper că traducerile mele să poată contribui la globalizarea culturii avansate, mai concret vorbind, la promovarea schimburilor de valori culturale dintre China și România, la întărirea înțelegerii reciproce și a prieteniei dintre poporul chinez și poporul român.

În momentul când această culegere de poezii din dinastia Tang urmează să vadă lumina tiparului, din lira mea vibrândă mi-au răsărit în minte următoarele versuri:

Cât vor suna pe lume dulcile limbi chineză și românească,
Generații de tineri vor sta să le asculte și să le citească,
Voi c-aste cânturi tălmăcite să mai rămâie pline de duiosie,
Cât or fi cerul și pământul să dăinuie în toată neagra veșnicie.

Și acum țin să adresez mulțumiri din adâncul inimii Editurii Radio China Internațional și Redacției de limba română a postului Radio China Internațional pentru sprijinul puternic.

În încheierea cuvântului meu aș dori să-mi exprim recunoștința față de următoarele persoane:

domnul Lucian Avramescu, fost redactor-șef adjunct al Suplimentului literar-artistic al Scânteii tineretului, care a propus în iunie 1989, când mă aflu în vizită în România cu prilejul Centenarului morții lui Mihai Eminescu, să traduc cele 300 de poezii ale dinastiei Tang în limba română;

profesorul Ding Chao, rector al Școlii de Limbi și Culturi Europene de la Universitatea de Studii Străine din Beijing, care a propus în 2006 editarea acestei antologii în ediție bilingvă chineză-română cu transcriere fonetică;

domnul Silviu Niculescu, lector de limba română la catedra de limba română a Universității de Studii Străine din Beijing, care a binevoit să revizuiască sub aspect ortografic manuscrisul traducerilor mele, făcând și o serie de sugestii valoroase.

Studentul chinez Niu Jiangpu, responsabil pentru prima tehnoredactare a textului bilingv, al cărui ajutor a fost indispensabil.

Xu Wende

